

Vážený pane předsedo, vážená paní předsedkyně Rady, vážené dámy, vážení pánové.

Na dnešní odpoledne mi připadl úkol seznámit vás s činností Archivu bezpečnostních složek za období od konce ledna až do poloviny června tohoto roku, kdy jsem po odvolání ředitelky Jany Poddané stála v jeho čele jako statutární zástupce.

Jak je většině přítomných jistě známo, Archiv se od svého vzniku potýkal s kritickou prostorovou situací, protože se přes dosavadní snahy vedení Ústavu a Archivu nepodařilo najít vhodný objekt nebo vybudovat provozně méně náročnou účelovou archivní budovu, zajišťující odpovídající uložení archiválií.

Za první pololetí roku 2012 se postupně podařilo stabilizovat kritickou prostorovou situaci archivu. V polovině dubna se začalo s vnitřními úpravami staticky narušeného objektu v Praze Na Struze, díky nim došlo k rozšíření ukládací kapacity o 1.208 bm. Po předchozích jednáních s ministerstvem obrany ČR rozhodla Vládní dislokační komise dne 14. 6. o převodu nepotřebného majetku ministerstva obrany v Praze 4 na Branickém náměstí do hospodaření ABS.

V současné době Archiv hospodaří ve dvou objektech v Praze a třetím v Brně-Kanicích, (kromě toho sídlí část archivu v budově Ústavu na Praze 3). Jedná se o zastaralé budovy, do nichž je třeba investovat stále větší objem finančních prostředků k zajištění dobrého fyzického stavu archiválií, jejich bezpečného uložení, odpovídajícího prostředí pro pracovníky archivu a badatelskou veřejnost. Jsem si vědoma, že s ohledem na klesající tendenci státního rozpočtu se nevyhneme snížení rozpočtu společné kapitoly a s tím souvisejícího snížení investičních prostředků. Věřím, že se díky možnosti ucházet se o dotaci z dotačního programu Státního fondu životního prostředí podaří zahájit postupnou rekonstrukci objektu na Branickém náměstí. V příštím roce se plánují nezbytné úpravy, související se snížením energetických ztrát pracoviště v Kanicích.

Hlavní úkoly Archivu

Hlavní úkoly Archivu jsou zakotveny v § 13 zákona o Ústavu a Archivu a v každoročním plánu práce Archivu, předkládaném Odboru archivní správy a spisové služby

MV ČR a Radě Ústavu. Odborné a laické veřejnosti jsou běžně přístupné na webových stránkách Archivu. Přesto mi dovoluje zastavit se u některých z nich.

V souladu s §14, odst. 3 cit. zákona bylo jednou ze základních povinností nově vzniklého Archivu provést základní evidenci Národního archivního dědictví do pěti let od účinnosti zákona, to je do 31.7.2012. Tento úkol, vypovídající o aktuálním počtu a rozsahu archivních fondů v jednotlivých odděleních, včetně zpracování závěrečné zprávy bude splněn ve stanoveném termínu. Jeho součástí byly vnitřní a vnější delimitace archiválií, směřující ke scelení archivních fondů. V březnu 2012 byl převzat fond Hlavní štáb - 2. oddělení MNO z let 1945-1950, uložený ve Vojenském historickém archivu od povodní 2002.

Na dokončenou základní evidenci potom plynule naváže generální inventura, směřující k aktualizaci a revizi Národního archivního dědictví. Pokud Archiv s ohledem na rozdílný stupeň zpracovanosti převzatých materiálů od různých původců dosud dostatečně neodlišil archiválie od dokumentů, neidentifikoval materiály určené k delimitaci nebo ke skartaci, bude se muset vyrovnat s tímto neblahým dědictvím v rámci generální inventury do konce příštího roku.

Dalším z prioritních úkolů Archivu bylo a bude zrychlení a zkvalitnění přístupu k informacím pracovníkům státní správy, samosprávy, odborné badatelské i laické veřejnosti. Toho lze dosáhnout zkvalitněním archivního servisu především v oblasti zpřístupňování pramenů, to je postupným zveřejňováním kvalitních a aktualizovaných inventářů na webových stránkách ABS, umožňujících moderní a rychlé vyhledávání.

Je třeba zmínit značný pokrok, který nastal v posledních měsících při rozvoji Elektronického archivu, výrazné zkrácení lhůt při předkládání archiválií žadatelům a podobně. Další rozvoj Elektronického archivu společně s digitalizací povedou k zjednodušení a komplexnějšímu přístupu k informacím, a k celkovému zlepšení servisu pro badatele. Zároveň bude znamenat ochranu fyzického stavu archiválií, zpomalení jejich postupné degradace a v neposlední řadě snížení nákladů na restaurování. Další z forem zrychlení přístupu k informacím je zveřejnění různých tematických soupisů a rešerší k aktuálním výročím na webu Archivu.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že se ABS s Národním archivem a dalšími státními archivy podílí na řešení projektu Technologické agentury ČR k propojení státní správy při

vyřizování agendy státního občanství. Participace přinese úsporu finančních prostředků z rozpočtu Archivu a zároveň zrychlí a zkvalitní přístup k informacím z jeho dokumentů.

Spolupráce Archivu s Ústavem

Spolupráce Archivu s Ústavem je zakotvena v několikrát citovaném zákonu a v roce 2011 byla konkretizována několika dalšími smlouvami a dohodami. Hlavními pilíři jsou spolupráce v ekonomické oblasti (kapitola 355), digitalizace archiválií, provoz společné PC sítě, webová prezentace, vývoj systému elektronického archivu, ediční a publikační činnost, řešení vědeckých projektů, rozvoj styků s domácími a zahraničními partnery a další činnosti.

Nejaktuálnějším a nejkonkrétnějším bodem spolupráce Archivu a Ústavu je součinnost při naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu. Kromě systematické digitalizace archiválií a spolupráce při doplňování lustračního systému Archivu ve vztahu ke zmíněnému zákonu, byla dne 13.4.2012 uzavřena dohoda o spolupráci při jeho naplňování, která je oboustranně realizována. Archiv si je plně vědom své nezastupitelné role při zpracování odborných stanovisek pro MO, a proto byla nově ustavena samostatná pracovní skupina pro naplňování zákona 262/2011, přímo podřízená ředitelce Archivu. V této souvislosti nelze nezmínit dobrou spolupráci s Odborem pro válečné veterány MO pod vedením ing. Hlásecké.

Prakticky se daří naplňovat trojstrannou dohodu Archivu a Ústavu o spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy z roku 2011 při realizaci projektu Československo a Latinská Amerika 1945-1989. Na podzim se připravuje podepsání dohody Archivu s Vyšší odbornou a střední průmyslovou školou v Praze o spolupráci při restaurování archiválií v rámci prováděné studentské praxe. K jejímu naplňování dojde na začátku roku 2013.

Nedílnou součástí práce Archivu byla a je prezentace, ať už formou exkurzí zahraničních a domácích návštěv na různých úrovních, setkáních se zástupci zahraničních partnerských institucí, zápůjčkami originálů a kopií archiválií pro výstavní účely, publikační činností, spoluúčastí při řešení projektů a vydávání edic pramenů. Z časových důvodů uvádím například zápůjčky originálů s podpisy signatářů Charty 77 do Moravského zemského muzea v Brně a do Státního oblastního archivu Třeboň k výročí narození a úmrtí budějovického biskupa Hloucha a výběr archiválií a poskytnutí kopií pro stálou expozici Památníku obětem internace v Králíkách. Za tradičně dobrého partnera při výstavách lze považovat centrum moderního umění DOX v Praze.

V rámci zahraniční spolupráce je třeba zmínit březnovou aktivní účast na konferenci Činnost československých zpravodajských služeb v Rakousku, pořádané rakouským L. Boltzman Institutem v Raabs an der Thaya, pracovní pobyt restaurátorů ve Slovenském národním archivu v Bratislavě, účast na konferenci k počátku rozpadu tzv. Východního bloku v Berlíně a akci Platformy evropské paměti a svědomí, koordinující na evropské úrovni studium a projekty zaměřené na vyrovnávání se s totalitní minulostí, v Bruselu.

Díky počáteční iniciativě senátu se podařilo od března do začátku června 2012 zorganizovat několik pracovních setkání se zástupci berlínského Fraunhofer Institutu v Praze a Berlíně s cílem zahájit spolupráci při rekonstrukci ručně zničených archiválií bývalého vojenského zpravodajství. V červenci bude do Berlína převezeno několik krabic tzv. skartovaných dokumentů a zahájena virtuální a faktická rekonstrukce do původní podoby, umožňující identifikaci jejich obsahu. Společný pilotní projekt bude zahájen na začátku roku 2013.

Významným úkolem, který stojí před Archivem v přelomu roku 2012 a 2013 je předsednictví v síti archivů podobně zaměřených institucí bývalého východního bloku, přebírané na podzim 2012 od slovenského Ústavu paměti národa. ABS chce iniciovat zvýšení aktivity participujících institucí, přehodnocení dosavadních aktivit sítě, stanovení jasných cílů do budoucna (např. zpracování přehledu základní legislativy související se zpřístupňováním v jednotlivých zemích, zavedení statutu pozorovatele pro partnerské instituce, které nemají ve správě archiválie například Pobaltské země).

Závěrem mi dovoluji konstatování, že se při veřejných vystoupeních vždy lépe hovoří o úspěších než o nezdarech. Jsem si vědoma, že Archiv a jeho pracovníci mají vedle obrovského potenciálu i skryté rezervy ve zpřístupňování archiválií, že je stále se čemu učit a zlepšovat. Domnívám se, že Archiv má do budoucna reálné cíle, kterých dosáhne optimalizací, nezbytnými úspornými opatřeními a postupnými úpravami stávajících objektů. Těmito kroky lze zabezpečit provoz Archivu tak, aby nadále plnil veškeré úkoly v souladu s platnou legislativou a zajistil uchování spravovaných archiválií dalším generacím.

Vážený pane předsedo, děkuji Vám za příležitost prezentovat aktivity Archivu na půdě senátu.

Vážené dámy, vážení pánové, děkuji vám za pozornost